

N:o 154.

Af herr **D. Persson** i Tällberg, om *ändring af riksdagsordningens stadganden angående valbarhet till Första Kammaren m. m.*

Uti en vid förlidet års riksdag i Andra Kammaren väckt motion (n:o 225) påpekades, att, när Kongl. Maj:t genom proposition af den 5 januari 1863 framlade förslag till ny riksdagsordning, ingen erfarenhet ännu kunnat vinnas om beskaffenheten af den grundval, på hvilken Första Kammarens byggnad skulle uppföras. Valkorporationerna för utseende af Första Kammarens ledamöter hvilade nemligen till sin sammansättning på rösträttsbestämmelser i de nya, ej på någon statistisk utredning grundade, först med år 1863 i kraft trädande kommunalförfattningarna, och skulle första gången sammanträda om hösten det år, vid hvars början förslaget till ny riksdagsordning framlades.

Huru föga man vid denna tidpunkt var i tillfälle att bedöma beskaffenheten af den lagda grundvalen, framgår af lagutskottets yttrande vid 1867 års riksdag om de kommunala rösträttsbestämmelserna, jämfördt med resultatet af den officiella undersökning af rösträttsförhållandena år 1871, som offentliggjordes år 1874.

I motsats till hvad lagutskottet år 1867, utlåtandet n:o 67, tilltrött sig att försäkra, att, »de fall, då från en enda persons sida ett allt för egenmäktigt ingripande i en landskommuns angelägenheter kan ega rum, måste blifva så ytterst sällsynta, att omdömet om nu gällande stadgarnes lämplighet icke böra blifva deraf beroende», ådagalade nämnda redogörelse för den kommunala rösträtten år 1871, att i 54 kommuner en person innehade mer än hälften af fyrktalet, att uti 360 kommuner en person innehade öfver en fjerdedel till hälften, uti 1,026 kommuner

öfver en tiondedel till en fjerdedel och i 709 kommuner öfver en tjugondedel till en tiondedel af fyrktalet.

Då sålunda sjelfva grundvalen var ett kommunalt fåvälde, hade Första Kammaren redan från början blifvit en minoritetsprestation, mellan hvilken och Andra Kammaren uppstått ett motsatsförhållande, som måste komma att ytterligare förvärras genom den oundvikligen snart förestående nedsättningen af rösträttscensus vid val till Andra Kammaren.

På dessa, här i korthet återgifna skäl föreslogs i den åberopade motionen, dels att census för valbarhet till Första Kammaren skulle sänkas, dels den tid, för hvilken kammarens ledamöter utses, nedsättas från 9 till 6 år, dels ledamot af Första Kammaren åtnjuta samma arfvode som ledamot af Andra Kammaren.

Då undertecknad går att förnya detta förslag, vill jag till de skäl, som i motionen och under Andra Kammarens öfverläggning anfördes, lägga ett, hvilket ej blifvit så uppmärksamadt som dess stora betydelse förtjenar.

I det anförande till statsrådsprotokollet den 5 januari 1863, hvori nu gällande riksdagsordnings författare utvecklade motiven för dess hufvudbestämmelser, yttrades, att man afsett att åt Första Kammaren »bereda ett i sann mening aristokratiskt element genom stadgandet att dess ledamöter icke erhålla arfvoden». Denna afsigt har icke gått i fullbordan; med en »i sann mening aristokratisk» representantförsamling har man aldrig menat en embetsmannakammare, hvilket numera är Första Kammarens mest i ögonen fallande karakter.

De i statistiska centralbyråns valstatistik förekommande redogörelserna för yrkesfördelningen af Första Kammarens ledamöter utvisar, att antalet af civila, militära och ecklesiastika embetsmän

år 1867	utgjorde	57	eller	45,6	%	af	kammarens	hela	medlemsantal,
» 1873	»	54	»	42,2	»	»	»	»	»
» 1876	»	43	»	32,8	»	»	»	»	»
» 1879	»	42	»	30,9	»	»	»	»	»

hvarpå minskningen af embetsmännens relativa antal efterträdes af en raskt fortgående ökning:

år 1882	utgjorde	47	eller	34,3	%	af	kammarens	hela	medlemsantal,
» 1885	»	55	»	39,9	»	»	»	»	»
» 1891	»	69	»	47,	»	»	»	»	»

År 1891 var antalet embetsmän i Första Kammaren absolut och relativt högre än någonsin förut.

I Första Kammaren år 1894 sitta nuvarande och f. d. embetsmän (medräknade 6 i hofstjänst anställda personer) till ett antal af 87, hvilket är långt öfver hälften af kammarens till 148 uppgående ledamotsantal. *Attiosju* till embetsmannakategorien hörande mot *sextioen* icke embetsmän, de förre egande *tjugusex* rösters öfvervigt öfver de senare — detta motsvarar illa begreppet om den »i sann mening aristokratiska församling», som riksdagsordningens författare tänkte sig.

Man behöfver ej taga hänsyn till det förhållandet, att i många andra statsförfattningar embetsmän äro i stor utsträckning uteslutna från *valbarhet* till de representativa församlingarna, för att inse, att det icke är väl förenligt med en folkrepresentations rätta karakter, att den ena af kamrarna, egande »i alla frågor lika behörighet och myndighet» med den andra, räknar ett betydande flertal af embetsmän. Hvad inflytelse deras röstetal utöfvat på aflöningsbudgeternas ökning och öfver hufvud på riksstatens oroväckande stegring, kan ej förbises.

En blick på förteckningen öfver Första Kammarens ledamöter, hvilken utvisar, att de två nordligaste länen representeras uteslutande af embetsmän, att af Vermlands läns 8 representanter blott 1 icke är embetsman, äfvensom att ej mindre än 45 af kammarens 148 ledamöter äro bosatta i Stockholm är tillräcklig, för att man skall inse, huru väl grundade de allmänt hörda klagomålen äro, att valkorporationerna ofta ej äro i stånd att, utanför de väl aflönade embetsmännens krets, finna lämpliga personer, valbara enligt nu gällande censusbestämmelser och villiga att åtaga sig ett kostsamt uppdrag. Hur högt man än må uppskatta de personers förtjenster, hvilka erhålla uppdraget genom ett val, som under sådana förhållanden bestämmas mindre af förtroendet än af nödvändigheten att fullgöra ett åliggande, är det ju klart, att *den* karakter och *den* s. k. karaktärskillnad från Andra Kammaren, som grundlagen afsett, icke kan af Första Kammaren förvärfvas eller bibehållas, såsom ock erfarenheten, uttryckt i de nyss anförda siffrorna, på ett oemotsägligt sätt ådagalagt. Äfven en ledamot af Första Kammaren har vågat erkänna detta ostridiga sakförhållande. »Jag tror icke» — yttrade han (Första Kammarens Prot. 1891, I: 14, 3. 27) — »att jag misstager mig, då jag säger att, när det beslöts, att Första Kammaren skulle sammansättas på det sätt som nu sker, *man tänkte sig en annan sammansättning än den nuvarande*, men det har likväl visat sig att, oakadt ingen ändring skett i den kommunala rösträtten, Första Kammaren i alla fall fått *ett helt annat utseende*, än man antog den skulle få, och den äfven i början hade; det angifna

skälet för mitt motstånd mot en begränsning af den kommunala rösträtten har dermed också bortfallit».

Jag tillåter mig föreslå, att Riksdagen måtte besluta att till hvilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga följande förslag till ändring af §§ 6, 8, 9, 12 och 23 riksdagsordningen:

§ 6.

Första Kammarens ledamöter skola, för en tid af *sex* år, utses af landstingen och stadsfullmäktige i de städer, som ej i landsting deltaga. Hvarje landsting och sådan stad, som nu nämnd är, väljer, efter folkmängden inom sitt område, en riksdagsman för hvarje fullt tal af trettiotusen. Går ej folkmängden upp till trettiotusen, väljes dock en riksdagsman.

§ 8.

Riksdagsman i Första Kammaren, som vid riksdags början sin befattning icke *sex* år innehaft, må dermed till riksdagens slut fortfara, ändå att under tiden *sex* år från valet förflyta.

§ 9.

Till ledamöter i Första Kammaren kunna endast väljas män, som uppnått trettiofem års ålder, samt ega och minst tre år före valet egt fastighet till taxeringsvärde, ej understigande *fyrtiotusen riksdaler*, eller ock till staten skatta samt under tid, som nyss är sagd, skattat för minst *två tusen riksdaler* årlig inkomst af kapital eller arbete. Kommer riksdagsman, efter det han vald blifvit, i den ställning, att han ej längre skulle varit valbar till ledamot i kammaren, frånträder han sin befattning.

§ 12.

Vill *riksdagsman* i Första Kammaren befattningen sig afsäga, eger han det göra vid valtillfället eller sedermera, mellan riksdagar, hos konungens befallningshafvande.

c) Gemensamma bestämmelser.

§ 23.

Hvarje *riksdagsman* åtnjuter af statsmedel ersättning för resekostnad till och från riksdagen, samt arfvode af ett tusen tvåhundra riksdaler för hvarje lagtima riksdag; dock att, när antingen Konungen upplöser Riksdag, innan den varit fyra månader tillsammans, eller *riksdagsman* eljest afgår från sin befattning under riksdagen, innan så lång tid af dess sammanträde förflutit, eller Riksdagen sammanträder i följd deraf att Konungen, med upplösande af riksdag, förordnat om nya val, så ock under urtima riksdag, *riksdagsman* undfår, jemte resekostnadsersättning, i dagtraktamente tio riksdaler, hvilket dock ej må öfverstiga sammanlagdt ett tusen tvåhundra riksdaler.

Den *riksdagsman*, som icke i rätt tid vid riksdagen sig inställer, skall för hvarje dag han uteblifver vara förlustig tio riksdaler af arfvodet.

§ 24.

Rösträtt må — — — — — sig inställer.

Stockholm den 24 februari 1894.

D. Persson
i Tällberg.